

4. Малевич Л. Термінологічне запозичання: причини, джерела, функції. *Українська термінологія і сучасність: Зб. наук. праць*. Київ : КНЕУ, 2005. Вип. VI. С. 56–61.
5. Науменко Л. Проблеми перекладу бізнесової термінології з англійської на українську мову. *Українська термінологія і сучасність: Зб. наук. праць*. Київ : КНЕУ, 2001. Вип. IV. С. 200–201.
6. Наумовець А. Імплементация англіцизмів в українській мові. *Українська термінологія і сучасність: Зб. наук. праць*. Ктїв : КНЕУ, 2001. Вип. IV. С. 19–20.
7. Непийвода Н.Ф. Мова української науково-технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект): автореф. дис. ... докт. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Київ, 1997. 40 с.

УДК 81'36:[82.09:791-5

СПЕЦИФІКА СТРУКТУРИ СЛОВОФОРМ КАТЕГОРІЇ ОЦІНКИ ГЕРОЯ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

SPECIFICITY OF WORD FORMS STRUCTURE OF ASSESSMENT CATEGORIES OF THE HERO IN THE FICTION TEXT

Засць В.Г.,
orcid id/0000-0003-1370-697X
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української мови
Київського університету імені Бориса Грінченка

У дослідженні проаналізовано моделі іменників категорії оцінки художньої прози О. Гончара. Прикладами доведено роль словотворчих формантів у посиленні автором художнього тексту оцінки зображуваного. Показано здатність афіксів передавати значення суб'єктивної оцінки істот. Серед структурних дериватів виявлено суфікси з пестливим забарвленням, що передають спорідненість зі словоформами українського фольклору. Підтверджено прикладами здатність окремих суфіксів посилювати виражальні можливості. Розкрито специфіку структури іменників із характеристикою осіб за різними видами діяльності. Проілюстровано прикладами здатність передавати негативне забарвлення твірною основою. Виділено іменники з перебільшеною оцінкою мотивованої основи. Зафіксовано малопродуктивні суфікси для маркування авторської характеристики героя. У продукованих дериватах виявлено набуття перебільшеної оцінки рідковживаними суфіксами за рахунок твірної основи. З'ясовано відтінки значень складених моделей іменників з емоційним забарвленням, оцінкою способу життя, соціального статусу. Показано групу субстантивованих дериватів, що маркують відтінки авторської оцінки зневаги зображуваних подій.

Ключові слова: аугментативи, афікс, демінутиви, мова художнього твору, пейоративи, композити, словоформа, формант, юкстапозити.

В исследовании проанализированы модели существительных категории оценки художественной прозы О. Гончара. Примерами доказана роль словообразовательных формантов в усилении художественного текста оценкой изображаемого автором. Показана способность аффиксов передавать значение субъективной оценки героя. Среди структурных дериватов обнаружены суффиксы с ласкательной окраской, что подтверждает родство со словоформами украинского фольклора. Подтверждена примерами способность отдельных суффиксов усиливать выразительные возможности. Раскрыта специфика структуры существительных с характеристикой лиц по различным видам деятельности. Проиллюстрирована примерами способность передавать негативную окраску словообразующей основой. Выделены существительные с преувеличенной оценкой мотивированной основы. Зафиксированы малопродуктивные суффиксы для маркировки авторской характеристики героя. Производимые дериваты имеют элементы преувеличенной оценки за счет производной основы употребляемых суффиксов. Выделены оттенки значений составных моделей существительных с эмоциональной окраской, оценкой образа жизни, социального статуса. Показана группа субстантивированных дериватов, которые маркируют оттенки авторской оценки пренебрежения к изображаемым событиям.

Ключевые слова: аугментативы, аффикс, деминутивы, речь художественного произведения, пейоративы, композиты, словоформа, формант, юкстапозиты.

The models of the nouns of the category of evaluation of fiction prose O. Honchar have been analyzed in the research. With the help of examples the role of derivational formants in strengthening by the author artistic text of the evaluation of the depicted have been proven. The ability of affixes to convey the value of subjective evaluation of creatures has been shown. Among the structural derivatives suffixes with a colourful colouring have been identified that transmit affinity with

the Ukrainian folklore forms. Examples of the ability of individual suffixes to enhance expressiveness have been confirmed. The specifics of the structure of nouns with the characteristics of individuals in different types of activities have been revealed. The ability to convey a negative colour to the creative basis has been illustrated with examples. Nouns with an exaggerated assessment of a motivated basis have been investigated. Non-productive suffixes for marking the author's characterization of the hero have been shown. In generated derivatives, the acquisition of an exaggerated assessment of rarely used suffixes has been found to be due to the creature basis. The shades of values of complex nouns with emotional colour, estimation of lifestyle, social status have been revealed. A group of substantiated derivatives, marking shades of author's rating of neglect of the represented events have been shown.

Key words: augmentative, affix, diminutives, speech of fiction work, pejoratives, composites, word form, formant, yukstapozys.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В україністиці все більша увага приділяється засобам впливу на читача художньої прози, яка через створені автором образи формує гуманістичні ідеали, високу духовність, сприяє соціалізації особистості. Авторські оцінки поведінки, статусу героїв художнього твору виступають для читача носіями певних норм поведінки в суспільстві, ставлення до родини, колективу тощо. Прикметно, що пошуки словоформ відображають не лише ідіостиль письменника, але й формують засади оцінювання статусу художніх образів. Зауважимо, що зв'язок художньої прози та психології є цілком очевидним, оскільки автор твору прагне навчити читача надавати оцінку, висловлювати власні судження, що підкреслює соціальну зрілість особистості, здатність до аналізу, міркувань як прояви інтелекту. Як відомо, А. Фурман розкрив концептуальні засади становлення зрілої особистості в повноцінній реалізації людського потенціалу для життєрозуміння. Науковець доводить, що процеси становлення реалізуються «через ціннісне зорієнтування особистості» [2, с. 269]. Формування індивіда, його інтелекту має керуватися гуманістичними цінностями. Водночас А. Гірняк також зазначає про важливість міжсуб'єктної взаємодії, яка лежить в основі «конструктивних взаємин між представниками різних соціальних прошарків, утвердження толерантності та гуманістичних ідеалів» [2, с. 82].

Лінгвістичні розвідки розкривають мовосвіт творів Олеся Гончара, окремі дослідження базуються головно на оказіональних авторських лексемах, що допомагають читачеві об'єктивно переосмислювати характер поведінки героя, причини змін у судженнях художнього образу, позаяк викликати емоції, переживання [9]. Зауважимо, що не всі дослідники мовотворчості письменника звертають увагу на дериватологічні особливості оцінної лексики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Автор художнього твору добирає способи оцінки поведінки героя, його особистісного зростання,

зміни соціального статусу. В останні десятиліття українська філологія поповнилася дослідженнями мовотворчості О. Гончара, що обґрунтовують уживання певних авторських моделей словоформ, їх етимологію, оказіональність тощо [9; 10; 11]. Виконані студії експліцитно розкривають індивідуальне словотворення письменника, структуру похідних дериватів, зокрема, увага зосереджувалася на семантичних особливостях продуктованих лексем та їх функціонально-стилістичній приналежності, що підсилює суб'єктивно-оцінне значення картини світу автора художнього твору [12; 9; 10; 11]. У зв'язку з цим слухними є думки І. Голубовської, яка розглядає картини світу мовця через особливості приналежності до етносу [3]. Тому пошуки авторських словоформ для моделювання поведінкових ситуацій, опису соціального становлення особистості героя є прагненням письменника відобразити картину світу на засадах етнокulturології. На думку Т. Єщенко, «художній образ є мовою, що прагне стати світом, оскільки постає не тільки збудником естетичних почуттів, а викликає у психіці пацієнта-читача емоції та переживання, яких не дає реальна дійсність» [8, с. 126]. Цілком поділяємо думки дослідниці, що «слово стає засобом у процесі створення картини поетичного бачення світу, зазначаючи творчого оброблення й трансформації в плані форми і змісту» [8, с. 127]. Доведено здатність художнього твору передавати мовними засобами психологічні, естетичні та інші орієнтації людини і суспільної групи щодо мови [11]. У простудійованій художній прозі О. Гончара виявлено корпус новотворів, що змінили структуру загальноприйнятих моделей відображення автором переосмисленого буття людини. Пошуки способів маркування дійсності в поведінці героїв, їх соціальний статус зумовлюють письменника відходити від усталених структур будови похідних дериватів. У зв'язку з цим слухними є твердження Н. Сологуб, що «це зумовлюється не потребами мови як знакової системи, а потребами художньої творчості, принципами світобачення письменника, створенням індивідуально-авторської картини світу» [12, с. 76]. Водночас заува-

жимо, що художній текст має формувати естетичні та гуманістичні ідеали.

У виконаних студіях про мовотворчість О. Гончара увагу зосереджували головню на таких аспектах: 1) своєрідності малопродуктивних словотвірних індивідуально-авторських моделей; 2) походженні оказіональних словоформ, їх структурно-семантичних особливостях; 3) виробленні теоретичних засад формування дериваційної парадигми художньої прози письменника [10, с. 33–36].

Відомо, що в польській лінгвістиці виокремлюють групу продукованих лексем, що об'єднуються навколо назв з оцінною семантикою, тоді як в україністиці категорію оцінки пов'язують винятково з емоційним забарвленням, мовною експресією, яка досягається суфіксацією [1; 6; 12].

На нашу думку, не варто обмежуватися лише суфіксацією, оскільки видається дискусійною думка про важливість афіксальної деривації. Зауважимо, що в мовотворчості О. Гончара продуковані юкстапозити та композити не зменшують оцінної характеристики художнього образу, проте авторські словоформи навпаки надають вичерпної індивідуальності герою.

Зауважимо, що досі не розкритими залишаються способи конструювання письменником похідних словоформ із різним конотативним значенням, також відсутня прогнозованість переходу авторських дериватів з оцінною семантикою до групи активних лексем сучасної української мови.

Основним методом проведеного дослідження став структурно-семантичний, за допомогою якого відстежено конструювання різних моделей словоформ для підсилення характеристики різнотипних художніх образів героїв. Метод суцільної вибірки використовувався для відстеження взаємодії словотвірних одиниць у текстах художньої прози О. Гончара. Метод аналізу словникових дефініцій допоміг розкрити чинники, які впливали на вживання дериватів з афіксами позитивної та негативної оцінки.

Виклад основного матеріалу. Сучасна україністика має чисельну групу формантів, що експлікують різнотипні іменники, зокрема, з якісно-оцінювальним значенням суб'єкта щодо істоти. Характерно, що історично сформовані категорії оцінки в сучасній українській літературній мові виражають суб'єктивне ставлення до реалій. У творчості О. Гончара іменниковий словотвір привертає увагу насамперед номінацією героїв за різними рівнями, зокрема, статтю, віком, соціальним статусом, громадською думкою та суспіль-

ним визнанням. Чисельна група іменників представлена дериватами з позитивною авторською характеристикою, що виражена колоритними моделями іменників-демінітивів з суфіксами **-ат-**, **-ят-** для номінування приналежності недорослих осіб до родини, її діяльності або недосвідченості персонажу твору, на зразок: *баглайч^{ата}, вчителя^{ята}, пастуш^{ата}, реміснич^{ата}, ткач^{еня^{ята}}, хуліганч^{ата}, школярч^{ата}, чабаня^{ята}, японч^{ата}*. Цілком виправданим є вживання автором похідних моделей із формантами пестливого забарвлення, що передає спорідненість мовотворчості письменника з українським фольклором. Погоджуємося з думкою І. Голубовської, що лексеми пестливої семантики надають мові «неповторного аромату національного звучання» [3, с. 65]. Пор.: *Вже й діти школярч^{ата}, а вона все викрасовується перед своїм Іваном, як дівчинка* [4, с. 10]; *Вчора одне з реміснич^{ат} забралося, жовтороте, на танцмайданчик і давай до дівчат в'язнути* [4, с. 10–11]; *Студент-металург уже, а й зараз ще має звичку бовтатись у сазі, полахати в осоці карасів, і щоразу асистентами при ньому всі оті баглайч^{ата}, ткач^{еня^{ята}}, шпач^{еня^{ята}}, вся ота замурзана зачіплянська гвардія, що віддана студентові безоглядно* [4, с. 14]. Тоді як малопродуктивний в українській мові суфікс **-ч-** передає зневажливо-низьку оцінку діяльності героїв твору іменниками-демінітивами *хуліганч^а, парубч^а*. Подібною соціальною характеристикою автор позначив осіб іменниками-пейоративами, що мають у структурі віддієслівну основу та форманти **-ач-**, **-яч-** для маркування оцінки дії (*руйнач^ч, вимагач^ч, пожирач^ч*), безвідповідального ставлення молоді до соціальних норм суспільства (*шмаркач^ч, блукач^ч, розпитувач^ч*). Пор.: *А шмаркач^ч дали межі очі п'явся* [4, с. 207]; *Чи не стали б просто юшкоїдами, пожирач^чами шашликів* [4, с. 207]; *Тільки невже всюди, де йде будівник, повинен невідлучно, як тіль, іти і руйнач^ч* [4, с. 253].

Чисельну групу іменників зі значенням суб'єктивної оцінки героїв становлять деривати з афіксом **-ець**, що в українськомовному словотворі зазвичай вживається на позначення осіб за родом, фахом діяльності. Як бачимо, у творах О. Гончара ступінь вираження категорії оцінки персонажу підсилюється мотивованою прикметниковою (субстантивною) основою, що вже містить оцінний компонент (*всемогутній, вродливий, завзятий, справедливий, супровідний, лихослівний, фальшивий*) для сполучуваності з суфіксальним формантом **-ець**. Авторська оцінка досягається завдяки чутливості в доборі твірної основи для

номінації різних характеристик осіб: 1) приналежність до когось чи чогось (*заблуканець, зачіплянець*); 2) здатність до діяльності (*всемогутець, завзятець, супровідець*); 3) зовнішні ознаки (*вродливець*); 4) соціальна поведінка або статус (*винуватець, непоштивець, лихословець, справедливець, фальшивець*). Пор.: *А до Володьки вона з таким проханням: чи не міг би він, як свій-таки зачіплянець, зайти з нею до найстаршого тут начальства, щоб видали амністію козам: вони ж дітям металургів молоко дають!* [4, с. 57]; <...> *Баглаїха все дивилась на нього: такий виріс красень, вродливець* [4, с. 223]; *Є такий крутіло, фальшивець, словоблуд, зустрінеться десь тобі пика мерзенна, повзуча, що вік би її не бачив, не людина – гидота* [4, с. 92]; *Винуватець того, що скоїлось, поки що був залишений на волі* [4, с. 172]. Не поступилися продуктивністю деривати, що мають відад'єктивну мотивовану основу для розуміння читачем характеристики художнього образу за ознаками соціального стану, статусу, на зразок: *відрядженець, висуванець, обранець, підтоптанець, прибулець*. Пор.: *Прибульці, сприйнявши спокійно цей жарт, присіли біля старого, загомоніли* [4, с. 52]; *Дізнавшись, що відрядженець, можливо, вже зараз десь над Гімалаями летить, Лобода виказав радість* [4, с. 59]; *Бригадир реставраторів, шуплявий підтоптанець у береті, умовляв селищан підписати йому якогось акта, виправдальним тоном пояснював на майдані, чого роботи було тоді заморожено* [4, с. 99]; <...> *Інна запропонувала свою чистеньку, відведену їй матір'ю світличку, одначе прибулець відмовився рішуче* [4, с. 87].

Обстежений корпус іменників-фемінітивів має групу словоформ із позитивним конотативним значенням, що продуковані від маскулінативів (іменників на позначення осіб чоловічої статі) та афікса **-к-** для номінації приналежності жінки до певних галузей виробництва, набутих досягнень, на зразок: *депутатка, доярка, зв'язківка, зоотехнічка, кондукторка, модельерка, офіціантка, поетка, прокурорка, санітарка*. Пор.: <...> *в матері мимовіль ворухнувся сумнів, чи не Варварині це штучки, може, навмисне викликають медичку-початківку, щоб перевірити, чи вміє вона хоч банки приліпити до пуття* [4, с. 109]. Тоді як частина дериватів-пейоративів маркує осіб жіночої статі з набутими різнобічними соціальними оцінками способу життя, поведінки, що досягається завдяки твірній основі іменника чоловічого роду з негативним забарвленням, на зразок: *акселератка, алхімічка, байстрючка, баламутка, бунтарка, гонивітерка, деспотка,*

заводійка, злодійка, зілителька, ледарка, незнайомка, потоптанка, тунейдка. Пор.: *Хто вона, та порушниця зачіплянського спокою, баламутка юнацьких ночей?* [4, с. 10]; *Отак мимоволі ще й злодійкою станеш, самі тебе такою зроблять* [4, с. 26]; *Наклеять, ще й підпишуть: тунейдка, без певних занять; Що ви, ледарки, собі думаєте? Невже так і жити зібралися ялівками?* [4, с. 109]. Менш чисельна група фемінітивів експлікує пейоративне забарвлення різними мотивованими основами, на зразок: відад'єктивні (*перечена – переучка, розхристана – розхристанка, потоптана – потоптанка*), прикметникова (субстантивна) (*ялова – ялівка*).

Помітною у прозі О. Гончара стала продуктивність формантів **-ниця-, -иця-** на позначення осіб жіночої статі за різною оцінкою діяльності, що здебільшого продуковані від субстантивних або ад'єктивних основ, на зразок: *легковажниця, повійниця, полільниця, порушниця, ревнивниця, невтомниця, улюбленниця, шукальниця*. Пор.: *Зникли і не вертались, повів легковажницю старий гультай, мабуть, до тих самих чебреців* [4, с. 94]; *Тільки й ростуть із таких повійниці!* [4, с. 231].

У фемінітивах, що представлені іменниками з емоційно-зниженою оцінкою зовнішності, згрублість аугментативів підсилюється суфіксами **-ех-, -ух-** та прикметниками з негативної конотації, на зразок: *бабеха, кокетуха*. Пор.: *І знімають, крутять, знайомий воєнком поставив біля куца свою товстелезну бабеху в купальнім костюмі, ніяк не наведе на неї свій об'єктив* [4, с. 111]; *І перший, хто виявив, – двоюрідний брат Костя, сліпий танкіст, точніше його кокетуха Наталка, котру він проводжав до раннього автобуса* [4, с. 93].

У досліджуваній прозі відстежуємо іменники-аугментативи з перебільшеною ознакою позитивної соціальної оцінки, на зразок: *козарлюга, критикан, кремезняк, служака, роботяга, скромняга, трудяга, чеснюга*. Зауважимо, що у продукованих дериватах наростання оцінки відбувається не за рахунок твірної основи, а завдяки рідковживаним суфіксальним формантам **-ан-, -ак-, -юг-, -юк-, -яг-**. Пор.: *Роботяга. Чеснюга* [4, с. 121]; *Мій старий – то козарлюга; хоч і кухлем, ніщо його з ніг не звалить* [4, с. 119]; *Директор, видно, був загартований критикан, бо, не схилиючись перед авторитетами, упевнено взявся критикувати того Кампанеллу* [4, с. 118]; *Без церемоній сяде з роботягами при нагоді в «козла» кілька партій забити, ще й свіжим анекдотом їх почастиє з «вірменського радіо», про кукуруду на місяці*

абощо [4, с. 61]; *Бой у нас скромняга* [4, с. 259]; *Розвелася ціла порода пустомолотів, закутих у панцир інструкцій служак, яких голими руками не візьмеш, з якими треба вміти воювати <...>* [4, с. 67].

Перебільшення суб'єктної оцінки згрубілості, зневаги, презирства, осуду експлікують деривативаугментативи, що походять від основ з негативною семантикою з афіксами *-йй-, -юг-, -юк-*, на зразок: *гультай*, *п'янюг*, *злодіюк*. Пор.: <...> *їй теж здалося, що її можуть отут зараз сфотографувати прихованим об'єктивом, щоб завтра виставити на проспекті серед п'янюг* [4, с. 258]; *Ну, зловив би я тих злодіюк* [4, с. 98].

Дериваційна парадигма іменників має чисельний корпус композитів на позначення осіб за різними ознаками, зокрема негативною просторічною оцінкою, що передають соціальні прояви у різних аспектах, на зразок: життєві пріоритети (*батькопродавець, гонивітерка, грошолоби, грошотрус*); соціальна зрілість (*окозамилувач, рибохвати, слабкодух, юшкоїд*); суспільна поведінка (*зайдисвіта, мочеморда, песиголовець, чарколюб*); життєві інтереси (*книгогризи*). Ці утворення мають однакову словотвірну структуру, зокрема ілюструють авторське поєднання основ дієслівної та іменникової. Такі утворення набули поширення, зокрема перейшли до загальноживаних лексем, що зумовлено оцінним компонентом однієї з основ продуктованих дериватів або вдалим поєднанням двох узуальних лексем для номінації особи, на зразок дармоїди – *юшкоїди*, книголюб, садолуб – *чарколюб, грошолоб*. Пор.: *І якби знали ті юшкоїди, що про них передумає* *Зачіплянка доки вони потай працюють ложками, якби дочули <...> то, мабуть, і ложки їм у роті позастрявали б, кістками подавились би їдці* [4, с. 64]; *А як я до батькопродавця можу бути добрим?* [4, с. 68]; *І що мене не для пустомолотства в міськраду селищами послано* [4, с. 97]; *Самому ж братись за пляшку просто незручно, просто ще подумують, що чарколюб* [4, с. 113]; *Вони тоді вам цілий день трудитимуться. Не те що ми, грошолоби* [4, с. 25]; *Це наш чинодер Лобода звучить гордо?* [4, с. 67].

Корпус авторських юкстапозитів представлений дериватами з емоційно-оцінним значенням, зокрема, кожен похідний дериват складається з двох узусів, один з яких виступає характеристатором, на зразок: *людина-амулет, людина-авоська, людина-кремень, людина-кристал, людина-легенда, людина-основа, люди-піджаки, брехуни-мисливці, друг-ідеаліст, горе-раціоналізатор, чвара-п'янюга, груб'ян-бруднолайко, рес-*

тавратор-верхолаз тощо. Пор.: *Яка душевна потреба спонукає їх, замість особи цілком реальної, законно списаної, народженої творити для себе ще якусь іншу людину, людину-амулет?*; <...> *навіщось потрібен ще вигаданий, нафантазований Ягнич, майстер нестаріючих сорока літ, людина-легенда?* [4, с. 125]; *До чого терпляча людина, цей Ягнич, – чувся розмірений голос лікаря, – вперше зустрічаю такого: кремень-людину* [4, с. 41]; <...> *і не ввело в оману Віруньку перше враження: постала перед нею людина справжня, людина-кристал* [4, с. 147]; *Кожен крок вона пам'ятає з тих його марширувань, кожен сумовитий усміх, що він їй майже непомітно посилав з-під вусів, проходячи повз неї в строю серед таких, як і сам, людей-піджаків* [5, с. 152]; *Дошкульно висміює якогось горе-раціоналізатора, що пропонує всі труби звести в одну і відводити той дим кудись* [5, с. 221]; <...> *всюди ввижаються мені переплетені зміїні клубки, і про тигрів-людожерів, звичайно, згадалось* [5, с. 246]; <...> *куди важливішим для нас був він сам у своїй простій і мудрій людській сутності: людина-основа, вузлов'яз життя* [5, с. 208]. Як бачимо, в аналізованих юкстапозитах складних лексем оцінний компонент посідає зазвичай постпозицію відносно головного узусу. Проте окремі деривати ілюструють препозицію (*горе-раціоналізатор, кремень-людина*), що сприяє посиленню експресивності, вираженості у суб'єктно-оцінювальній функції.

Привертають увагу читача рідковживані автором субстантиви на позначення персонажів твору, що додатково підкреслює авторську оцінку зневажливого ставлення, другорядність персонажів на зразок: *бригадирова, воєнкомова*. Пор.: *Бригадирова* *проходу не давала* [4, с. 40]; або підсилює лексемами зовсім. Пор.: *Бригадирова* *зовсім після того знесамовитіла* [4, с. 41]; *Після того не відмовився й перекусити, бо розсердилась би воєнкомова, коли б не покуштував її наїдків, щедро розставлених на килимку* [4, с. 112].

Висновки. Отже, словотвірні моделі іменників на позначення істот мають різні відтінки забарвлень у художній прозі О. Гончара завдяки неоднотипним словотвірним структурам. Частина похідних дериватів з авторськими характеристиками має посилену оцінку завдяки мотивованій основі або словотвірним формантам. Перспективними є подальші дослідження переходу індивідуально-авторських лексем О. Гончара до загальноживаної лексики сучасної української мови, що передає якісно-оцінне конотативне значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Buttler D. Wyrazy wartościujące i nacechowane uczuciowo. *Język i my*. Warszawa, 1987. S. 167–172.
2. Гірняк А. Різновиди міжсуб'єктної взаємодії та їх психологічний аналіз. *Психологія і суспільство*. 2017. №4. С.82–86.
3. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу: монографія. 2-е вид., випр. і доп. Київ : Логос, 2004. 284 с.
4. Гончар О. Собор. Київ : «Дніпро», 1989. 270 с.
5. Гончар О. Твори в 6-ти томах. Т. VI. Київ : «Дніпро». 1988. 703 с.
6. Дикан О.В. *Емоційно-оцінна лексика як лінгвістична проблема*: матеріали конференції. VIII Международная Интернет-конференция «Альянс наук: ученый – ученому» (28–29 марта 2013). URL: http://www.confcontact.com/2013-alyans-nauk/fl4_dikan.htm.
7. Ермоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я. Ермоленко. К.: Либідь, 2001. 224 с.
8. Єщенко Т.А. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2009. 264 с.
9. Жарко С. Словотвірні особливості індивідуально-авторських номінацій у творах О. Гончара. Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Соціальні комунікації», 2013. Вип. 13. С. 51–55.
10. Заєць В.Г. Дериваційна парадигма неологізмів прози Олеся Гончара *Південний архів*. 2017. Вип. LXVII. С. 33–36.
11. Коць Т.А. Літературна норма у функціонально-стильовій і структурній парадигмі. Київ : Логос. 2010. 303 с.
12. Сологуб Н.М. Мовний світ Олеся Гончара. Київ : Наукова думка. 1991. 140с.
13. Фурман А.А. Психологія особистості: ціннісно-орієнтаційний вимір: [монографія]. Одеса : ОНПУ; Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 312 с.

УДК 811.161.2'27.373

**МОВНІ ЗАСОБИ АРГУМЕНТАЦІЇ В МЕРЕЖЕВМУ СПІЛКУВАННІ
(НА МАТЕРІАЛІ ДОПИСІВ УКРАЇНСЬКОМОВНОГО СЕГМЕНТА FACEBOOK)**

**LANGUAGE TOOLS OF ARGUMENTATION IN NETWORK
COMMUNICATION (ON THE MATERIAL OF POSTS
OF THE UKRAINIAN-LANGUAGE SEGMENT OF FACEBOOK)**

Нерян С.О.,

orcid.org/0000-0003-0896-9652

*викладач кафедри періодичної преси та медіаредагування
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*

Статтю присвячено аналізу мовних засобів аргументативного мовлення в інтернет-дискурсі в соціальних мережах. У статті визначено поняття аргументативного і мережевого дискурсів, окреслено форми їхньої взаємодії, схарактеризовано аргументативний дискурс з огляду на його сутнісні ознаки, проаналізовано дописи користувачів українського сегмента мережі Facebook – письменників, журналістів і блогерів – в аспекті використання засобів аргументації в тексті. У статті визначено основні риси аргументації в мережевому спілкуванні – риторичність, поєднання різних стилів і різностильових одиниць, домінування емоційної над раціональною аргументацією та активне використання невербальних засобів аргументації.

Ключові слова: аргументативний дискурс, соціальна мережа, мережеве спілкування, риторичність, допис.

Статья посвящена анализу языковых средств аргументативной речи в интернет-дискурсе в социальных сетях. В статье определено понятие аргументативного и сетевого дискурса, очерчены формы их взаимодействия, охарактеризован аргументативный дискурс с учетом его существенных признаков, проанализированы посты пользователей украинского сегмента сети Facebook – писателей, журналистов и блогеров – в аспекте использования средств аргументации в тексте. В статье определены основные черты аргументации в сетевом общении – риторичность, сочетание различных стилей и разностильовых единиц, доминирование эмоциональной аргументации над рациональной и активное использование невербальных средств аргументации.

Ключевые слова: аргументативный дискурс, социальная сеть, сетевое общение, риторичность, пост.